

การศึกษาการใช้สัญลักษณ์ทางการเมืองของประเทศไทย ในการออกแบบอาคารรัฐสภา

พีระพงศ์ เวชสงเสริม^{1*} และ สมชาติ จิ่งสิริอารักษ์²

Symbolic Study of Thailand's politics in the National Assembly building design

Peerapong Vejasongserm^{1*} and Somchart Chungsirarak²

^{1,2}คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

^{1,2}Faculty of Architecture Silpakorn University

*Corresponding author E-mail address: pheaven31@gmail.com , smchartc@gmail.com

Received October 3, 2018 revised December 12, 2018 accepted January 20, 2019

บทคัดย่อ

อาคารรัฐสภาเป็นสถาปัตยกรรมทางการเมืองที่สามารถเล่าเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ได้ในหลายมิติ อีกทั้งยังสะท้อนแนวความคิดท่ามกลางบริบททางการเมืองของประเทศไทยนั้นๆ ผลจากการศึกษาพบว่าบริบททางประวัติศาสตร์ที่ผ่านเวลายาวนานของประเทศหนึ่งประเทศใดมีตัวสถาปัตยกรรมและที่ตั้งเป็นหลักฐานที่สำคัญที่สุดในฐานะของ สัญลักษณ์ทางการเมือง โดย รูปแบบทางสถาปัตยกรรมสามารถเล่าแนวความคิด รูปแบบ และปรัชญาทางการเมือง ตลอดจนสภาพของสังคม ในยุคต่างๆ อย่าง ตรงไปตรงมาและสอดคล้องกับประวัติศาสตร์ของประเทศนั้น หากมองย้อนกลับมาที่รูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยมีวิวัฒนาการมาหลายร้อยปี ตั้งแต่ยุคทวารวดีมาจนถึงราชอาณาจักรสยาม ก่อนเกิดกระแสของแนวความคิดแบบตะวันตกเข้ามาในสมัยรัชกาลที่ 5 และกลับมาฟื้นฟูความเป็นไทยอีกครั้งในสมัยรัชกาลที่ 6 ที่เป็นแบบราชาชาตินิยม ซึ่งใช้แบบหลังคาแบบไทยอันเป็นอัตลักษณ์ที่โดดเด่นชัดเจน แต่ด้วยทฤษฎีของรูปทรงต้องเกิดจากการใช้สอยตามทฤษฎีตะวันตกทำให้เห็นถึงความสิ้นเปลืองอย่างมหาศาล ทั้งในโครงสร้าง, พื้นที่ใช้สอย และงบประมาณทางเศรษฐกิจเพื่อดำรงไว้ซึ่งรูปแบบหลังคาแบบไทย ปัญหาในลักษณะแบบนี้ในกลายมาเป็นปัญหาในประเทศญี่ปุ่นเช่นกันถึงขนาดมีสถาปนิกที่ร่วมกันแสวงหาสถาปัตยกรรมแห่งชาติได้เสนอรูปทรงหลังคาแบบญี่ปุ่นบนสถาปัตยกรรมแบบสมัยใหม่ที่เรียกว่า มงกุฎจักรพรรดิ ให้เป็นสถาปัตยกรรมแห่งชาติญี่ปุ่น แต่ถูกคัดค้าน อย่างไรก็ตามแม้ว่าจะไม่มีผู้รับรองว่าเป็นสถาปัตยกรรมแห่งชาติของญี่ปุ่นแต่ผลดีของการตั้งใจผลิตผลงานของสถาปนิก อย่างจริงจังก็สามารถนำพาอัตลักษณ์ของสถาปัตยกรรมแบบญี่ปุ่นสมัยใหม่ให้เป็นที่ยอมรับของแวดวงการออกแบบสถาปัตยกรรมของโลกในยุคปัจจุบัน ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาทั้งหมดนี้เป็นวัตถุประสงค์ในการศึกษาเพื่อที่จะพัฒนาการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยขึ้นมาใหม่โดยไม่ลอกเลียนของเดิมหรือผลิตซ้ำในบริบทของประวัติศาสตร์และแนวความคิดบนอุดมการณ์แห่งประชาธิปไตยของชาติไทยในปัจจุบันตลอดจนหาความเชื่อมโยงกันของสถาบันทางการเมืองที่สำคัญ ทั้งก่อนหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองใน พ.ศ. 2475 เพื่อนำไปสู่การสร้าง ความหมายและแทนที่ด้วยรูปแบบสถาปัตยกรรมที่มีจิตวิญญาณแบบไทยในที่สุด

คำสำคัญ : อุดมการณ์ ประวัติศาสตร์ สัญลักษณ์ การเมือง จิตวิญญาณ สถาปัตยกรรม ไทย

ABSTRACT

The national Assembly building is a political architecture , which reflects many aspect about political history and their ideology. Along time ago, we have found that architecture shows clearly and obviously evidences that tell us straightforwardly about many hidden concepts in form , included philosophy and each of social conditions in various places . If we regress to scrutinize Thai styles of architecture , that has evolved over thousands of years , since the Dvarati period to Kingdom of Siam . When western civilization expanded their's influence to Siamese society , in the reign of Rama V and became to Thai again in the reign of Rama VI as Monarchical Nationalism . One of the theory of Modern architecture is Form follow function , which told that Thai architecture form is useless in some area . It can be extravagantly in structure , user area and more expensive budget to keep Thai identity in roof form . This momentous problem occurred in Japan at the same time . So that some group of architect (who strive for national architecture form) offered common Japanese roof : Teikan Yoshiki to be national architecture nevertheless it was not accomplished and was back to square one , that is good benefit to produced own japan architects' work extremely, can make a new Japanese style. Then have been accepted in the world of Architectural Associations. For all the mentioned above that was the purpose of study to expand a new conceptual design in Thai architectures , and does not copy , imitate or reproduction an old architecture. Including linkage of the Thai historical context and ideology of democracy , which is looking for vital political institutions in both of pre and post the Siamese coup d'état of 1932 , and eventually could bring us to create a meaning full process of change in Architecture with Thai spirit.

Keywords : ideology , History , Symbols , Politics , Spirituality , Architecture , Thai

บทนำ

รูปแบบสถาปัตยกรรมของรัฐสภาในระบอบประชาธิปไตยตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบันมีบ่อเกิดจากความเชื่อในเรื่องของ ศาสนา ความรู้ ค่านิยม ของผู้คนในแต่ละยุคผสมผสานกับงานศิลปะและเทคโนโลยีแห่งยุคสมัยเป็นบริบท เริ่มตั้งแต่ยุคต้นจนเข้าสู่ยุคปฏิวัติอุตสาหกรรมในยุโรปส่งผลให้ประชาธิปไตยมีวิวัฒนาการและกลายเป็นพระเจ้าองค์ใหม่เช่นเดียวกับระบอบทุนนิยม ส่งผลให้เกิดความเปลี่ยนแปลงของกระแสโลกยุคนั้นมาจนถึงปัจจุบัน เช่นเดียวกับประเทศอื่นประเทศสยามต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลงในหลายสิ่งรวมทั้งระบบการปกครองแบบเดิมคือสมบูรณาญาสิทธิราช (Absolute Monarchy) ที่สืบทอดนับเนื่องมานับหลายร้อยปีที่ผ่านมาให้กลายเป็นระบอบประชาธิปไตยและลดบทบาทของพระมหากษัตริย์ให้อยู่ในลักษณะเช่นเดียวกับ อังกฤษคือ “ปกเกล้ามิใช่ปกครอง” ในขณะที่เดียวกันสถาบันทหารและสถาบันทางการเมืองอื่นๆกลับมามีบทบาทมากขึ้น จนถึงจุดที่ไร้สมดุลงทำให้เกิดการเมืองภาคประชาชนเข้ามามีบทบาทซึ่งสัมพันธ์กับกระแสโลกาภิวัตน์ของโลกยุคใหม่และกลายเป็นสถาบันสำคัญไม่แพ้อีกสามสถาบันข้างต้น

วิธีการศึกษา

1.ภาคข้อมูล

รวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์การเมืองไทย ก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่การปกครอง ในระบอบประชาธิปไตย รวมทั้ง ทฤษฎี การออกแบบรัฐสภาในสมัยต่างๆ นอกจากนี้ยังต้องรวบรวมแนวคิดเกี่ยวกับการออกแบบสัญลักษณ์ต่างๆเพื่อใช้ในการออกแบบ

2.ภาควิจัย

การเก็บข้อมูลในพื้นที่เป้าหมายเพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อหาที่เหมาะสมสำหรับเลือกเป็นที่ตั้งของโครงการฯ

3. ภาคออกแบบ

3.1 วิเคราะห์ทำเลและที่ตั้งโครงการ	3.2 กำหนดแนวความคิดในการออกแบบ
3.3 ออกแบบเบื้องต้น (แบบร่างและพัฒนาแบบ)	3.4 ออกแบบขั้นสุดท้าย

การศึกษาารูปแบบของอาคารรัฐสภา

อาคารรัฐสภาแห่งรัฐเป็นส่วนสำคัญที่รองรับการปกครองในระบอบประชาธิปไตยโดยทำหน้าที่เป็นสัญลักษณ์ทางการเมืองของประเทศที่มีการปกครองในระบอบดังกล่าว โดยมองย้อนกลับไปจุดเริ่มต้นอันเก่าแก่ในสมัย กรีกโบราณ บริบทต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม , ศาสนา และ เศรษฐกิจ ในอาณาเขตของรัฐได้รับการกำหนดแนวคิดที่ว่าประชาธิปไตยเป็นสิ่งที่ได้มาจากทวยเทพ โดย นครอะโครโพลิสของเอเธนส์ เกิดทุนระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตยเทียบเท่าศาสนา (ในแบบเทวนิยม) ดังนั้น อาคารรัฐสภาของกรีกจึงมีรูปแบบออกมาเป็นวิหาร เมื่อเวลาผ่านไปรัฐสภาของอังกฤษที่เป็นแม่แบบของระบอบประชาธิปไตยสมัยใหม่ได้สร้าง รูปแบบของศิลปะแบบฟื้นฟูโกธิค (Gothic Revival Architecture) ให้แก่อาคารรัฐสภาเมื่อต้นคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙ ซึ่งมีลักษณะคล้ายโบสถ์ในยุคกลางแสดงถึงความผูกพันกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือพระเจ้าโดยภายหลังความเชื่อนั้นยังปรากฏอยู่ในเพลงประจำชาติคือ God save the Queen (King) ในขณะที่ประเทศในยุโรปอื่น ๆ ก็สร้างรัฐสภาตามยุคสมัยที่สอดคล้องกับยุคสมัยของการฟื้นฟูสถาปัตยกรรมแบบต่างๆ แต่ก็มีรัฐสภาอีกรูปแบบที่พัฒนารูปแบบมาจากการปกครองในระบอบสมบูรณาญาสิทธิราช (Absolute Monarchy) แล้วปรับปรุงขึ้นมาเพื่อใช้ประชุมสภา ตามรูปแบบของประเทศนั้น แต่ภายหลังสงครามโลกครั้งที่สอง สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ (Modern Architecture ค.ศ. 1796 – 1966) ได้เข้ามามีบทบาทผ่านความคิดของสถาปนิกชั้นนำอย่าง เลอคอร์บูซีเย (Le Corbusier) , ออสการ์ นีเอไมเยร์ (Oscar Niemeyer) , หลุยส์ ไอคาห์น (Louis Isadore Kahn) ฯลฯ

ภาพ 1 รัฐสภาของกรีกโบราณในแบบวิหารและรัฐสภาอังกฤษในสมัยวิกตอเรียน
ที่มา : getyourguide.com

ส่วนในประเทศสยามอาคารรัฐสภาแห่งแรกของประเทศคือพระที่นั่งอนันตสมาคมถูกสร้างด้วยแนวคิดจะสร้างประเทศให้เจริญเท่าเทียมฝรั่ง ดังนั้นรูปแบบจึงมีลักษณะเป็นไปตามแบบตะวันตก แต่ห้องโถงที่ประชุมมีไว้สำหรับการออกว่าราชการของพระมหากษัตริย์ดังนั้นเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงการปกครองมาสู่ระบอบประชาธิปไตยในปีพ.ศ. ๒๔๗๕การใช้พระที่นั่งฯเป็นสถานที่ประชุมสภาจึงไม่มีความเหมาะสมดังนั้นในปีพ.ศ.๒๕๑๓ได้มีการออกแบบก่อสร้างอาคารห้องประชุมรัฐสภาแห่งใหม่โดยสถาปนิกพลจลเสวกแต่แนวความคิดที่แสดงออกเป็นไปในเชิงศิลปะไทยร่วมสมัยที่ไปพ้องกับงานออกแบบของสถาปนิกชาวบราซิลผู้มีชื่อเสียงคือ ออสการ์ นีเอไมเยร์ (Oscar Niemeyer) อย่างไรก็ตามอาคารรัฐสภาแห่งนี้ก็ยังไม่ได้รวมหน่วยงานของสำนักเลขาธิการรัฐสภาไว้ทั้งหมดเนื่องจากข้อจำกัดเรื่องพื้นที่ๆเป็นส่วนหนึ่งของพระราชวังดุสิตดังนั้นจึงมีนโยบายที่จะย้ายอาคารไปที่แห่งใหม่อีกครั้งในปี พ.ศ. 2551 ที่บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยาบนเนื้อที่ 119 ไร่ ในย่านเกียกกายโดยจัดให้มีการประกวดแบบของสถาปนิกแบบรวมกลุ่มๆของผู้ชนะได้เสนอแนวคิดเรื่องของ “ อาคารสี่ปายะสภาสถาน ” ที่ประชุมแห่งความสงบ ออกแบบโดยใช้หลักไตรภูมิในการวางผังและเป็นงานที่เป็นเชิงอุดมคติ (สำนักเลขาธิการรัฐสภา (๒๕๕๓) , รัฐสภาแห่งใหม่ (หน้า 43-45) . กรุงเทพฯ : แพลนโมทิฟ .

ภาพ 2 อาคารสัปปายะสภาสถานได้รับเลือกให้เป็นผู้ชนะการประกวดแบบ
ที่มา : สถาสถาปนิกสยาม

โดยสิ่งที่น่าสนใจที่สุดของการออกแบบในโครงการนี้คือเรื่องของความคิดที่สอดส่องทางการเมืองสองฝ่ายคือสายอนุรักษ์นิยมฝ่ายขวาที่เทอดทูนแนวความคิดสนับสนุนความคิดแบบราชาชาตินิยมคือ ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ที่มองเห็นว่าปัญหาของชาติเกิดมาจากความฉ้อฉลของนักการเมืองที่ไร้ศีลธรรมในขณะที่นักวิชาการฝ่ายซ้ายกลับมองว่าไม่สนับสนุนเสรีภาพทางความคิดในระบอบประชาธิปไตยที่การเอาศาสนามาโยงเกี่ยวกับการเมืองเนื่องจากมีสัญลักษณ์ของสิ่งศักดิ์สิทธิ์คือ จูฬามณีเจดีย์ ที่ทำให้ผู้คนเกิดความยำเกรงมากกว่าการแสดงออกซึ่งความคิดทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย

สัญลักษณ์และความหมายของสถาบันการเมืองไทย

สถาบันทางการเมืองไทยมีลักษณะเป็นโครงสร้างของสังคมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครอง การปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 มีลักษณะเป็นเอกภาพ (Coherence) ความสลับซับซ้อน (complexity) และมีความสามารถในการปรับตัว (Adaptability) รวมทั้งความเป็นอิสระ (Autonomous) ที่จะไม่ถูกรอบงำจากองค์กรอื่น จากการศึกษาประวัติศาสตร์ทางการเมืองไทยพบว่าสถาบันการเมืองไทยมีอยู่ 4 กลุ่ม ที่สัมพันธ์กันอย่างแบ่งแยกมิได้และก่อให้เกิดพลวัตที่ทำให้สังคมการเมืองไทยขับเคลื่อนไปอย่างมีเอกลักษณ์เฉพาะในประเทศไทยเท่านั้น สถาบันทางการเมืองไทย 4 กลุ่มนั้นได้แก่

- 1) สถาบันพระมหากษัตริย์
- 2) สถาบันทหาร
- 3) สถาบันนักการเมือง
- 4) สถาบันภาคประชาสังคม

สำหรับการใช้สัญลักษณ์สำหรับการออกแบบนั้นต้องใช้กระบวนการวิเคราะห์บริบทของประวัติศาสตร์ทางการเมืองตั้งแต่ก่อนและหลังเปลี่ยนแปลงการปกครอง การปฏิวัติสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕ เช่น ลักษณะของกิจกรรม (Activities) ที่ปฏิบัติตามโครงสร้างของสังคม (Social Structure) , ปรัชญา (Philosophy) , สาร (Substance) หรือ ความเชื่อ (Believe) ทางการเมือง , อำนาจพิเศษ , ลักษณะทางกายภาพ , ฯลฯ เพื่อค้นหาอัตลักษณ์ (Identity) และแทนค่าด้วยสัญลักษณ์ที่มีรูปและความหมายลงไปสู่ตัวสถาปัตยกรรมในที่สุด

สัญลักษณ์ที่ 1 : พระมหากษัตริย์

สัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์เกิดจากความคิดที่เก่าแก่ที่สุดในโลกตะวันออกและตะวันตก การสร้างสัญลักษณ์สอดคล้องตามความเชื่อ 2 อย่าง คือ จักรวาทีน (Universal King) จากศาสนาพราหมณ์ และ ธรรมิกราชาจากศาสนาพุทธ ด้วยความเชื่อดังกล่าวนี้อาณาจักรจึงถูกสร้างขึ้นเพื่อแสดงฐานะศักดิ์ของชนชั้นกษัตริย์ที่แยกจากชนชั้นอื่นในรูปแบบของ “เครื่องยอด” ซึ่งใช้เฉพาะพระมหากษัตริย์เท่านั้น เครื่องยอดดังกล่าวมีการวิวัฒนาการมาจากปราสาทคืออาคารหลายชั้นอันเป็นสัญลักษณ์ของฐานันดรสูงส่งของผู้ครอบครองเนื่องจากเป็นอาคารพิเศษต้องสร้างขึ้นด้วยความเชื่อขวัญและมีความสำคัญสูงกว่าอาคารชั้นเดียวหรืออีกนัยยะหนึ่งหมายถึงที่อยู่ของเทวดามีลักษณะเป็นชั้นลดหลั่นกันมีพระอิศวรอยู่ชั้นบนสุดจึงเป็นเครื่องหมายของวรรณะกษัตริย์ของฮินดูและไทยรับมาแปลงเป็นโครงสร้างไม้ที่เรียกว่า “ยอดปราสาท”

ภาพ 3 หลังคาทรงวิมาน และ หลังคาทรงมณฑป

ที่มา : Amaze.com

นอกจากเครื่องยอดตามความเชื่อที่สัมพันธ์กับศาสนาพราหมณ์ในเรื่องสมมติเทพและนารายณ์อวตาร ทำให้เกิด สัญลักษณ์ที่สำคัญของพระมหากษัตริย์ที่สำคัญอีกอย่างคือ “ครุฑ “ ซึ่งเป็นพาหนะของพระนารายณ์ ทำให้กลายเป็นสัญลักษณ์ประจำพระองค์ของพระมหากษัตริย์ ในฐานะของพระเจ้าแผ่นดินตราประจำแผ่นดินของประเทศไทยจึงมีสัญลักษณ์ของครุฑ เราเรียกสัญลักษณ์นี้ว่า ครุฑพ่าห์ ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าให้ใช้ตราอาร์มเป็นตราแผ่นดินใน พ.ศ.๒๔๑๖

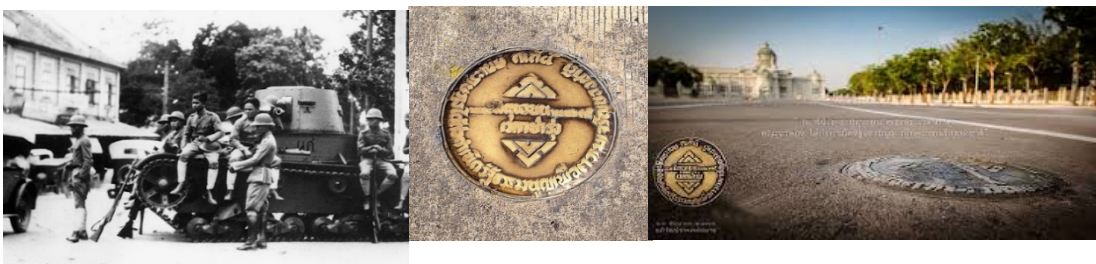

ภาพ 4 สัญลักษณ์ครุฑพ่าห์ประจำพระองค์ ของ รัชกาลที่ 9

ที่มา : พจนานุกรมเสรี และ เจ้าพระยานิวส์

สัญลักษณ์ที่ 2 :ทหาร

สถาบันทหารเริ่มมีบทบาททางการเมืองหลังการ ปฏิวัติสยาม พ.ศ. 2475 (Siamese coup d'état of 1932) โดยเริ่มจาก สี่ทหารเสือ และ จอมพล ป. พิบูลสงคราม แห่ง คณะราษฎร ตามด้วยเผด็จการทหารในยุคของ จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ จอมพล ถนอม กิตติขจร ก่อนที่การรัฐประหารจะกลายเป็นวังวนด้านมืดทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตยแบบไทยๆ โดยการทำการรัฐประหารแต่ละครั้งทหารจะทิ้งร่องรอยของอำนาจเผด็จการเอาไว้ในประวัติศาสตร์ตั้งแต่ครั้งแรกคือการครอบครองพื้นที่ (Possession) และการใช้อภิสิทธิ์ปกครอง (Overrule) ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์สำคัญของสถาบันทหารในระบอบประชาธิปไตยของประเทศไทยในปัจจุบัน

ภาพ 5 คณะทหารในปฏิวัติสยามพ.ศ. 2475 และหมุดคณะราษฎรบริเวณลานพระราชวังดุสิต

ที่มา : prachatai.com

สัญลักษณ์ที่ 3 : นักการเมือง

นักการเมืองเป็นสัญลักษณ์สากลในระบอบประชาธิปไตยเคียงคู่กับ (ห่องประชุม) รัฐสภาตั้งแต่สมัยกรีก-โรมันโบราณมาถึงสมัยปัจจุบัน ก็ยังไม่เปลี่ยนแปลงรูปแบบจากเดิม สำหรับในประเทศไทยนักการเมืองยุคแรกนั้นแบ่งออกเป็นสองฝ่ายคือ “สายนิยมเจ้า” เช่น พระยามโนปกรณนิติธาดา , พระยาราชวังสัน (ศรี กมลนาวิน) , พระยาตรีวิสารวาจา (เทียนเลี้ยง สุนทรกุล) , พระยาทรงสุรเดช (เทพ พันธุมเสน) เป็นต้น และ “กลุ่มของคณะราษฎร” เช่น หลวงประดิษฐมนูธรรม ,ร.ท.ประยูร ภมรมนตรี, หลวงพิบูลสงคราม , หลวงสิริราชไมตรี (จรรยา สิงหเสนี) , นาย ต้ว ลพานุกรม , นายแนบ พหลโยธิน เป็นต้น การใช้กุศโลบายของสายนิยมเจ้าที่สามารถประนีประนอมกับ กลุ่มของคณะราษฎรจนไม่เกิดความรุนแรงเหมือนการปฏิวัติรัสเซีย (Russian Revolution) ที่มีการใช้ความรุนแรงของกลุ่มบอลเชวิคในการล้มล้างราชวงศ์โรมานอฟของพระเจ้าซาร์นิโคลัสที่ 2 ซึ่งเป็นที่หวั่นเกรงของราชสำนักสยามในสมัยนั้น จนมาถึงยุคเผด็จการของจอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ และ จอมพล ถนอม กิตติขจร กลุ่มของคณะราษฎรจึงสูญสิ้นอำนาจอย่างแท้จริง อย่างไรก็ตามเนื่องจากความต้องการแก้ปัญหาทางเศรษฐกิจได้เกิดนักการเมืองกลุ่มใหม่ขึ้นมาในยุคของ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ที่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เช่น บุญชู โรจนเสถียร และ นายวัฒนา อิศวเหม และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของนักการเมืองสายนี้ส่งผลให้มีการทุจริตคอร์รัปชันมากขึ้นในเวลาต่อมา จนเกิดเป็นข้ออ้างเวลาเกิดการกระทำรัฐประหารทุกครั้งตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน ในยุคสมัยนั้นการเมืองได้ถูกเฝ้ามองจากสังคมและสามารถเชื่อมโยง เข้ากับ ศาสนาอีกครั้งด้วยงานเขียนอันทรงพลังที่ปลุกกระแสสังคมให้ตื่นตัว ของ พุทธสาภิคุ ในช่วง พ.ศ. 2490- พ.ศ. 2509 เรื่อง “ธัมมิกสังคมนิยม” หรือ “ธัมมิกสังคมนิยมแบบเผด็จการ” ที่หมายจะสร้างการเมืองแบบอุดมคติแสดงเจตนารมณ์สังคมนิยมในพุทธศาสนา ทำ การเมือง เศรษฐกิจ สังคม ให้ถูกต้อง เพื่อการอยู่ร่วมกันในสังคมและจัดการความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลให้เป็นไปอย่างเกื้อกูล ไม่เอาเปรียบทางชนชั้น สิ่งเหล่านี้ท่านให้ความเห็นว่าเป็น ธรรมสังจะที่มีอยู่ในธรรมชาติ อยู่แล้วเพียงแต่ทำให้มีขึ้นเท่านั้นทำให้เห็นได้ว่าสัญลักษณ์สำคัญของสถาบันนักการเมือง คือ (ห่องประชุม)รัฐสภา แล้ว ควรจะมี สัญลักษณ์ที่เกี่ยวข้องกับศาสนาธรรมประกอบเข้าด้วยกันในลักษณะเชิงอุดมคติ

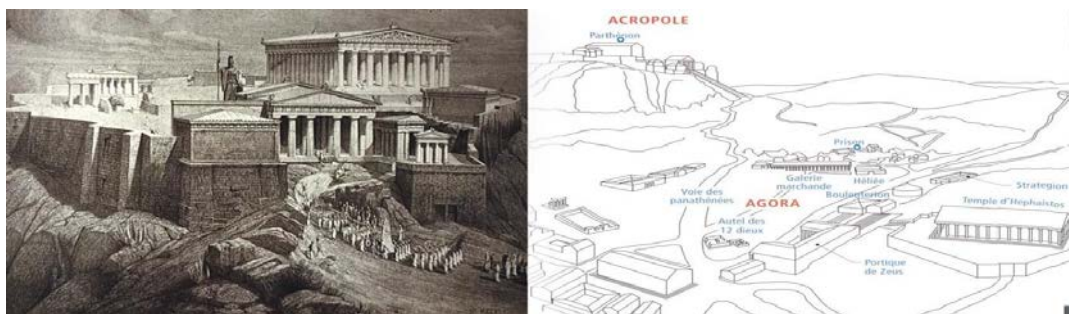

ภาพ 6 สภาซีเนตแลสภาองเกรสบนความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่สืบต่อกันมา
ที่มา : ALAMY

สัญลักษณ์ที่ ๔ : ประชาชน

เป็นที่ยอมรับกันว่าที่มาของระบอบรัฐสภาที่เก่าแก่ที่สุดในโลกโบราณที่มีหลักฐานคือกรีกที่ปกครองแบบนครรัฐ (POLIS) โดยมีกรุงเอเธนเป็นศูนย์กลาง โดยนครรัฐถือเป็นหน่วยปกครองที่มีอาณาเขตแน่นอนและมีขอบข่ายอำนาจครอบคลุมกิจกรรมส่วนรวมทั้งหมด ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ ศาสนา หรือ สังคมยกเว้นเรื่องครอบครัวและการทำมาหากินของ ผู้คนที่อยู่นอกเหนือการดูแลของนครรัฐ ๆจึงเป็นทั้ง เมือง (CITY) รัฐ (STATE) และสังคม (SOCIATY) ในตัวเดียวกัน แนวคิดพื้นฐานของระบอบประชาธิปไตยในนครรัฐมาจากหลักการของ อริสโตเติล (ARISTOTLE) นักปราชญ์ในยุคนั้นได้วางไว้คือ “โพลิติก” (POLITIC) หรือ “กิจแห่งรัฐ” โดยให้ ประชาชนเป็นองคาวพพที่สำคัญที่สุดของประเทศและระบอบการปกครอง ในระบอบประชาธิปไตยโดยมีหลักการพื้นฐานสำคัญที่ระบุชัดในรัฐธรรมนูญนั้นคือสิทธิและเสรีภาพพื้นฐานที่รัฐมอบให้ได้แก่ สิทธิความเป็นพลเมือง(Civil Rights) และ การมีสิทธิทางการเมือง (Political Rights) ที่มาของสิทธินี้เริ่มตั้งแต่เกิดขึ้นหลังจากที่ สถานภาพของมนุษย์ในสังคม นักปรัชญาการเมืองอย่างอริสโตเติล มองคนเป็นเหมือนสิ่งมีชีวิตที่สามารถใช้เหตุผลได้ และเป็น

สิ่งมีชีวิตที่มีความอยากที่จะอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อน อยู่รวมๆ กัน เป็นสังคม เมื่ออยู่กันเป็นสังคม มันก็ควรที่จะต้องมีกฎ กติการะเบียบเพื่อที่ศึกษาเรื่องราว รวมถึงระเบียบของการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ซึ่งอริสโตเติลได้นำเสนอในรูปแบบของการวางบรรทัดฐาน หรือการสร้างภาพว่า การเมืองที่ดี คือการรวมสิ่งที่เรียกว่า **จริยธรรม** เข้ากับ**ปรัชญาการเมือง** แทนที่จะแยกออกจากกันอย่างชัดเจนตามแนวคิดที่ว่ามนุษย์ชาติรัฐไม่ได้เพราะหากมนุษย์ชาติรัฐแล้วมนุษย์จะไม่มีวัตถุประสงค์ของเท่าที่ต้องการ มนุษย์จะขาดความมั่นคงทางจริยธรรม คือไม่มีศาล ระบบบริหารขบวนการยุติธรรม มนุษย์จะกลายเป็นสัตว์ป่าเอาเปรียบซึ่งกันและกัน อริสโตเติลได้อธิบายว่า รูปแบบการปกครองใดก็ตาม ที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองใช้อำนาจเพื่อประโยชน์สุขของส่วนรวม ถือเป็นรูปแบบที่ดี ในขณะที่เดียวกัน รูปแบบการปกครองที่ส่งเสริมให้ผู้ปกครองใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัวและพรรคพวก นั้นเป็นรูปแบบที่ไม่ดี polity เป็นการปกครองโดยรัฐธรรมนูญ (Constitutional Government) เป็นรัฐที่ราษฎรส่วนใหญ่เป็นผู้เลือกนักบริหาร ซึ่งมีหน้าที่ปกป้องผลประโยชน์ส่วนรวม การปกครองแบบ Polity จะเป็นหลักการประนีประนอม ระหว่างหลักการ 2 อย่างคือ เสรีภาพ และ ทรัพย์สิน เป็นการเชื่อมเสรีภาพของคนจน กับ ทรัพย์สินของคนรวย เพื่อที่อำนาจสูงสุดจะได้ไม่อยู่ที่ชนชั้นใดชนชั้นหนึ่ง ไม่ว่าจะเป็นคนจน หรือ คนรวย อริสโตเติลยอมรับว่า อำนาจเป็นของประชาชนดีกว่า ที่จะเป็นของคนเพียงไม่กี่คน ที่มีศีลธรรมรัฐแบบ Polity ประกอบด้วยชนชั้นใหญ่ๆ 3 กลุ่ม คือ คนรวย คนชั้นกลาง และ คนจน โดยเสถียรภาพของรัฐแปรตามชนชั้นกลาง กล่าวคือ ถ้าหากชนชั้นกลางมีมาก รัฐก็จะมีเสถียรภาพมาก เพราะเหล่าคนชั้นกลาง จะระงับพลังของคนจน และ คนรวย ที่จะทำลายรูปแบบ Polity แล้วกลับไปสู่รูปแบบ Democracy หรือ Oligarchy โดย คนแต่ละชนชั้นในสังคมนั้น จะมีลักษณะเฉพาะของตนเอง กล่าวคือ คนร่ำรวยมีความรู้ว่าจะปกครองอย่างไร แต่จะไม่ยอมรับในระเบียบข้อบังคับ อีกทั้งยังมีความได้เปรียบกว่าชนชั้นอื่น และ ยังมีความละโมภในเรื่องทรัพย์สิน ในขณะที่คนจนมีความเข้าใจยอมรับและเชื่อฟังในระเบียบข้อบังคับ หากแต่ขาดน้ำใจ อิจฉาในทรัพย์สินสมบัติของคนรวย และยอมฟังการปลุกระดมที่สัญญาว่าจะมีการแบ่งทรัพย์สิน คน 2 ชนชั้นนี้มักจะแตกแยกและขัดแย้งกันอย่างรุนแรง ด้วยเหตุผลดังกล่าว อริสโตเติล จึงเชื่อว่า ชนชั้นกลางจะรับฟังเหตุผลมากที่สุด เป็นกลุ่มที่มีความสุขุมเยือกเย็น มีความอดทน และ เป็นผู้คอยเฝ้าดูการบริหารของรัฐ อริสโตเติลใช้ชนชั้นกลางเป็นกันชน ของโครงสร้างชนชั้นทางสังคม การส่งเสริมชนชั้นกลางใน โอลิโกพอลิส อย่างหนึ่งคือการมีพื้นที่สำหรับแลกเปลี่ยนความคิดเห็นต่างๆทางสังคมและการเมืองที่เป็นพื้นที่สาธารณะที่เรียกว่า Agora Agora” มาจากคำว่า “Ageiro” ซึ่งหมายถึงการรวมกลุ่มหรือรวมตัวกัน แต่ในภายหลังกลายเป็นรากศัพท์ของคำว่า “agorazein” อันหมายถึง “การซื้อขายและการขาย” รวมทั้ง “Agoroein” ซึ่งหมายถึง “การพูด”...การพูดในตลาดเป็นสิ่งจำเป็นไม่น้อยไปกว่าการซื้อขายสินค้า เนื่องจากอารยธรรมกรีกก่อนศตวรรษที่ 12-9 ก่อนคริสตกาลนั้น “การพูด” ย่อมสำคัญกว่าการเขียน ... ดังนั้นในสังคมที่นิยมการพูดหรือสังคมมุขปาฐะ (Oral Society) การไม่พูดย่อมนำไปสู่การไม่ซื้อและขาย การพูดในสังคมกรีกโบราณจึงสะท้อนออกมาสู่สังคมสมัยใหม่ในรูปแบบของนักปรัชญาและโซฟิสต์ทั้งหลาย ซึ่งอาศัยตลาดทางความรู้เพื่อแสวงหาความจริงผ่านการสนทนาถกเถียง และขบคิดถึงปัญหาที่ดำรงอยู่ในสังคมขณะนั้น ด้วยเหตุนี้ “Agora” ในความหมายของนักปรัชญาจึงหมายถึงสถานที่สำหรับแลกเปลี่ยนความคิดมากกว่าเงินทองและสินค้าอื่นๆ บทบาทของอะกอร่าในฐานะที่เป็นพื้นที่สาธารณะของชาวเอเธนส์ หรือกล่าวให้ชัดเจนยิ่งขึ้นโดยการจำกัดเฉพาะสำหรับพลเมืองเอเธนส์มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในยุคซึ่งปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย เนื่องจากประชาธิปไตย (democracy) หรือการปกครองโดยคนจำนวนมากที่เป็นพลเมืองจำเป็นต้องอาศัยสถานที่ซึ่งสามารถรองรับการรวมตัวกันทางการเมือง

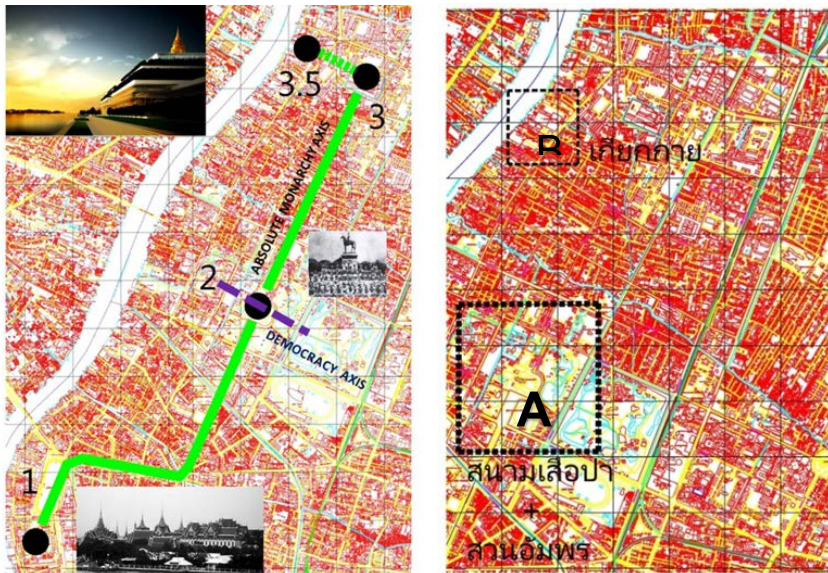

ภาพ 7 รูปแสดง Agoraที่อยู่ด้านล่างของโอลิโกพอลิส

ที่มา : athenshappytrain.com

สำหรับประเทศไทย การสร้างชนชั้นกลางเริ่มต้นจากการเปลี่ยนสถานะจาก “ไพร่” และ “ทาส”(Corvée and Slavery) มาเป็น “พลเมือง” (Citizen) ในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวงและความเป็นพลเมืองนี้ได้ถูกอ้างสิทธิเพื่อสร้างความชอบธรรมโดยคณะราษฎรที่ว่า “อำนาจสูงสุดของประเทศนั้นเป็นของราษฎรทั้งหลาย” อย่างไรก็ตามที่ผ่านมามีได้รัฐบาลเผด็จการทหารในที่ผ่านมาประชาชนไม่มี “พื้นที่” “แสดงออกทางการเมืองมากนักจนเมื่อถึงเหตุการณ์ ๑๔ ตุลาคมวันมหาวิปโยคจึงเป็นจุดเริ่มต้นของบทบาททางการเมืองภาคประชาชนอย่างแท้จริง ในปัจจุบันทฤษฎีเรื่องเกี่ยวกับภาคประชาสังคมของตะวันตก ได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่สาธารณะทั้งพื้นที่จริงทางกายภาพและพื้นที่เสมือนได้แก่ ตัวกลาง (Media) อย่างหนังสือพิมพ์และโซเชียลเน็ตเวิร์ก โดยมีคำจำกัดความว่า พื้นที่สาธารณะในความหมายที่เป็นอาณาบริเวณสาธารณะ เป็นพื้นที่ของการแสดงออกของสังคมประชาธิปไตย รวมทั้งงานเขียน ในหนังสือเรื่อง การเปลี่ยนแปลงของพื้นที่สาธารณะ (The Transformation of Public Sphere) ของเจอเกน ฮาเบอร์มาส (Jürgen Habermas) ได้อธิบายปริณิถนสาธารณะว่า เป็นพื้นที่ๆ ผู้คนมาพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกันในเรื่องสาธารณะต่าง ๆ รวมทั้งการเมืองด้วยผลลัพธ์ก็คือ การสถาปนาความเป็นพลเมือง จากชนชั้นกลางและปัญญาชน , การสถาปนาพื้นที่สาธารณะและนำไปสู่ความเป็นประชาธิปไตยในเวลาต่อมา

ดังนั้นสรุปได้ว่าสัญลักษณ์ของการเมืองที่สอดคล้องกับการเมืองภาคประชาชนคือ พื้นที่สาธารณะ (Public Space) การเลือกย่านที่ตั้งโครงการรัฐสภา

แผนผัง 1-2 ตำแหน่งที่ตั้งของสถานที่สำคัญทางประวัติศาสตร์อันเป็นที่มาของที่ตั้งโครงการรัฐสภาใหม่

การเลือกย่านที่ตั้งโครงการผู้ศึกษาให้ความสำคัญกับพื้นที่ทางประวัติศาสตร์เป็นเบื้องต้นแรก ในการกำหนดพื้นที่ตั้งของโครงการจากภาพเราจะเห็น จุดเริ่มต้นของการเมืองไทยในระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ที่เริ่มต้นตั้งแต่พระบรมมหาราชวังในสมัยตั้งกรุงเทพฯ ในจุดที่ 1 ไปสู่พระราชวังดุสิตในจุดที่ 2 ในยุคปลายของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวต่อมาจนถึงรัชสมัยพระปกเกล้าฯ และกลายเป็นจุดเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตยในยุคต้นด้วย และเมื่อเข้าสู่ยุคสมัยปัจจุบันก็มีความคิดที่จะขยายแกนไปสู่จุดที่ 3 เพื่อสร้างสัญลักษณ์ทางการเมืองใหม่แต่ด้วยเงื่อนไขบางประการจึงต้องย้ายตำแหน่งไปที่จุด 3.5 คือโครงการรัฐสภาใหม่ในปัจจุบัน

ที่ตั้งที่ A สนามเสือป่า + ลานพระราชวังดุสิต + สวนอัมพร

แผนผัง 3 ตำแหน่งที่ตั้งของที่ตั้งที่ A สนามเสือป่า + ลานพระราชวังดุสิต + สวนอัมพร

ที่ตั้ง A เป็นที่ตั้งที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ทางการเมืองทั้งก่อนและหลังการเปลี่ยนแปลงการปกครอง พ.ศ .

๒๔๗๕ โดยมีพระที่นั่งอนันตสมาคมเป็นฉากหลังจึงมีความน่าสนใจ มีพื้นที่กว้างขวางโดยทั้งสองพื้นที่รวมกันมีพื้นที่ประมาณ 96.87 ไร่ มีการเข้าถึงได้ง่ายและรองรับประชาชนได้เป็นจำนวนมาก และยัง มีอาคารทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญที่เป็นตัวแทนในในระบบสัญลักษณ์ทางการเมืองสำหรับอ้างอิงเพื่อสนับสนุนการออกแบบ

ที่ตั้ง B ที่ราชพัสดุ ถนนทหาร(เกียกกาย)

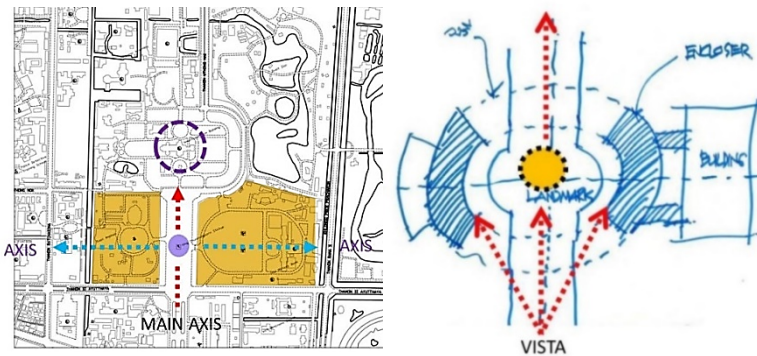

แผนผัง 4 ตำแหน่งที่ตั้งของที่ตั้งที่ B ที่ราชพัสดุ ถนนทหาร

ที่ตั้ง B ตั้งอยู่บนพื้นที่ที่มีความน่าสนใจคือตึกบริเวณแม่น้ำเจ้าพระยาทำให้มีความสง่างามและมีทางเลือกในการเข้าถึงทางแม่น้ำเพิ่มอีกทาง และมีพื้นที่กว้างขวาง ประมาณ 119 ไร่ แต่มีข้อด้อยคือไม่ได้เป็นพื้นที่ทางประวัติศาสตร์ และ ถนนสามเสนมีขนาดไม่กว้างจึงไม่เหมาะสมในการรองรับความแออัด ทั้งการจราจรและผู้คนที่มีความหนาแน่นมากการเลือกพื้นที่ตั้งของรัฐสภาตั้งอยู่บนพื้นฐานของการศึกษาเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในประวัติศาสตร์การเมืองไทยเป็นสำคัญดังนั้นพื้นที่เป้าหมายจึงมุ่งไปที่ ลานพระราชวังดุสิตคือสนามเสือป่าและสวนอัมพรที่ถูกครอบครองโดยสถาบันทหารโดยเฉพาะสนามเสือป่าถูกใช้ที่เป็นกองบัญชาการกองทัพไทยและลานพระราชวังดุสิตที่ถูกครอบครองพื้นที่ด้วยสัญลักษณ์ของหมุดคณะราษฎรมาหลังเหตุการณ์ปฏิวัติสยาม พ.ศ. ๒๔๗๕ ซึ่งกลายเป็นสัญลักษณ์ของสถาบันทหารตามที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

แนวคิดเรื่องการออกแบบผังโครงการ

จากการวิเคราะห์ที่ตั้งโครงการจะเห็นว่าลานพระราชวังดุสิตได้แบ่งพื้นที่โครงการเป็นสองส่วนคือในด้านทิศตะวันออกและด้านทิศตะวันตกการวางผังใช้วิธีการวางอาคารแบบสมมาตรโดยใช้การ สร้างแกนสมมติ (แกน X) ขึ้นมาวางแกนหลัก (แกน Y) คือถนนราชดำเนินนอก โดยมีพระบรมรูปทรงม้าเป็นจุดอ้างอิง (ORIGIN) ตรงกลาง ก่อนจะสร้าง รูปวงรี ขึ้นเป็นลานซ้อนกันบนลานเดิมสำหรับวางรูปของอาคารขึ้นมาปิดล้อมพื้นที่ (ENCLOSURE) อันจะเป็นการเน้นความสง่างามของ พระบรมรูปทรงม้า ให้มีความโดดเด่นมากยิ่งขึ้น

แผนผัง 5 การกำหนดแกนหลัก และ แกนรอง สำหรับการวางผังโครงการ

อาคารที่ถูกออกแบบจะต้องสอดคล้องกับพื้นที่ของวงรีและทำหน้าที่เสมือนเป็นทวารประตูก่อนที่จะเข้าสู่เขตพระราชฐาน ในส่วนทิศตะวันตกคือสวนอัมพรเป็นที่ตั้งศาลาประชาคมใช้เป็นพื้นที่ในส่วนของประชาชน สำหรับพบปะ แลกเปลี่ยนความคิดเห็นและทำกิจกรรมร่วมกันเป็นการสร้างบรรยากาศของการเรียนรู้ทางการเมืองผ่านทางพื้นที่ๆ ถูกออกแบบโดยแนวคิดที่มีประชาชนเป็นศูนย์กลางและสามารถเชื่อมต่อกับรัฐสภาได้โดยตรงอีกด้านของลานพระราชวังดุสิตคือส่วนทิศตะวันออกเป็นที่ตั้งของรัฐสภาซึ่งเป็นพื้นที่หลักของโครงการ ประกอบไปด้วย ส่วน สำนักงานของเลขาธิการฯ , ส่วนประชุม, ส่วน สนับสนุน, และส่วนบริการประชาชน โดยมีขนาดของพื้นที่และความใกล้ชิดกับพื้นที่ส่วนพระราชฐานชั้นในเป็นตัวกำหนดการวางพื้นที่ใช้สอย

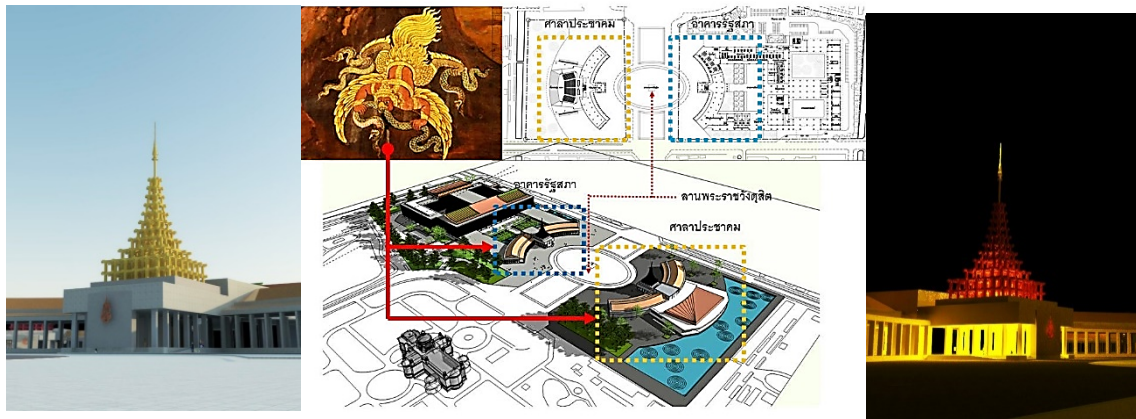
การใช้สัญลักษณ์ในการออกแบบ

1.สถาบันพระมหากษัตริย์

การสร้างอาคารและพื้นที่เพื่อแสดงออกของระบอบกษัตริย์โดยการใช้สองแนวคิดของบริบทความเชื่อในสังคมการเมืองไทยคือ

1.1 ฐานะจักรพรรดิราช : จักรวาทีน (Universal King) ใช้การออกแบบเครื่องยอดเพื่อแสดงฐานะที่สูงส่งของกษัตริย์ใน ฐานะต่างจากฐานันดรอื่น และมีกฎหมายรองรับตามรัฐธรรมนูญ การออกแบบเครื่องยอดคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้

- การเลือกเฟ้นรูปทรงในสถาปัตยกรรมไทยมาประยุกต์ใช้ในที่นี้ผู้ศึกษาพบว่า หลังคาทรง “ บุษบก ” มีความเหมาะสมในแง่ ความสง่างามและเป็นรูปทรงพื้นฐานของสถาปัตยกรรมไทย
- จากการศึกษาการขึ้นทรงของหลังคาที่มีเครื่องยอดจะใช้วิธีแบ่งชั้นเป็นจังหวะที่สัมพันธ์กัน
- วิธีการก่อสร้างสถาปัตยกรรมไทยแบบเครื่องไม้จะเน้นการก่อสร้างแบบถ่ายน้ำหนักลงเป็นช่วงๆ จากหลังคาสู่ฐานรากนั้น การเลือกเฟ้นขนาดและรูปทรงของไม้ที่ทำหน้าที่เป็นคานรับน้ำหนักมีลักษณะหน้าตัดเป็นสี่เหลี่ยมจตุรัสและกลายเป็นรูปทรงที่ผู้คน ค้นเคยมองกลายเป็นมนโคติ จากความคิดดังกล่าวทำให้การออกแบบหลังคาที่ใช้เป็นเครื่องยอด จึงมีลักษณะ การใช้ไม้เป็น สี่เหลี่ยมจตุรัสต่อกันเป็นชั้นๆขึ้นไป ๙ ชั้นโดยมีเส้นสมมติของทรงจอมแหเป็นตัวกำกับผลที่ได้ทำให้หลังคามีลักษณะเช่นเดียวกับ หลังคาทรง ” บุษบก ” แต่มีความโปร่งก่อนที่ชั้นสุดท้ายจะมียอดที่เป็นโลหะสีทองมาประดับสร้างความสมบูรณ์ของรูปทรงใน ที่สุดโดยเครื่องยอด ของอาคารสองฝั่งมีความแตกต่างกันเรื่องสีผิวของวัสดุโดย สีทองบริเวณ อาคารรัฐสภานั้นอยู่ในฐานะของ ประมุขสูงสุดของประเทศ ในขณะที่สีแดงซึ่งเป็นสีพื้นฐานของสถาปัตยกรรมไทยแต่ดั้งเดิมแสดงฐานะที่เรียบง่ายกว่าโดยมี ความสัมพันธ์กับประชาชนในฐานะพ่อของแผ่นดิน

ภาพ 8 การใช้เครื่องยอดของอาคารตามแนวคิดจักรพรรดิราชและการใช้ครุฑเป็นสัญลักษณ์ของพระมหากษัตริย์

1.2) ฐานะธรรมราชา เป็นผู้ปกครองประชาชนซึ่งประชาชน อันเป็นที่เป็ความสัมพันธ์ในเชิงจิตวิญญาณระหว่างประชาชนและสถาบันพระมหากษัตริย์ที่ฝังรากลึกลงในสังคมไทย การออกแบบคำนึงถึงความสัมพันธ์ที่วางนั้ดนั้นอาคารและพื้นที่ว่างจึงเกิดการบูรณาการกันโดยการใช้รูปทรงมากำหนดขอบเขตของที่ว่างนั้น ผังและ รูปทรงของอาคารถูกออกแบบโดยการจำลองมาจากพญาครุฑที่เป็นสัญลักษณ์อย่างหนึ่งของพระมหากษัตริย์ ในสองฟากฝั่งของลานพระราชวังดุสิตทำให้เกิดพื้นที่เป็น รูปวงรี (Open Space) และถูกปิดล้อม (Enclosure) โดยผนังโค้งอุปมาเหมือนพระมหากษัตริย์ใช้พระราชอำนาจโอบอุ้มและปกป้องประชาชน การโอบกอดดังกล่าวมิได้เพียงพื้นที่ภายนอกเท่านั้นแม้แต่ภายในอาคารก็ยังมีรูสีกถึงสภาวะนี้โดยการออกแบบให้ผู้ใช้อาคารสามารถมองเห็นลานพระราชวังดุสิตจากภายในอาคารซึ่งกลายเป็นความเชื่อมโยงกันระหว่างภายนอกและภายในอาคาร

ภาพ 9 ความเชื่อมโยงของลานพระราชวังดุสิตกับที่ว่างภายในอาคารรัฐสภา

2) สัญลักษณ์ของสถาบันทหาร

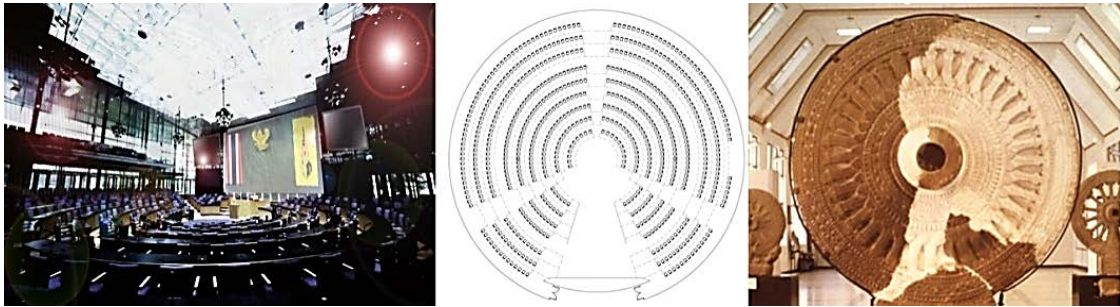
สัญลักษณ์ทางทหารที่นำมาใช้ในโครงการนี้เป็นไปใน “ เชิงขัดแย้ง ” (Radical Negativity) กับระบอบประชาธิปไตยในฐานะของ อำนาจเผด็จการที่หยุดยั้งระบอบประชาธิปไตยแล้วใช้อำนาจเข้าครอบครองพื้นที่ของเผด็จการรวมทั้งการเข้าแทรกแซงกลไกต่างๆทั้ง อำนาจนิติบัญญัติและบริหารรวมทั้งอำนาจตุลาการ ดังนั้นการใช้พื้นที่ของสนามเสือป่าที่ครอบครองโดยทหารเมื่อครั้งรัฐประหารในปี พ.ศ. ๒๔๙๐ จึงเป็นเสมือนการเหยียดหย้าทำลายอำนาจของเผด็จการลงและแทนที่ด้วยระบอบประชาธิปไตยซึ่งเป็นสัญลักษณ์ที่แตกต่างกับสัญลักษณ์อื่นเพราะมีความหมายเชิงนามธรรม

๓) สัญลักษณ์ของสถาบันการเมือง (นักการเมือง)

สัญลักษณ์ของสถาบันการเมืองที่นำไปใช้ในการออกแบบได้แก่ห้องประชุมรัฐสภาที่มีลักษณะการใช้งานเป็นสองแบบคือ

๓.๑) ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ซึ่งมีลักษณะของการถกเถียง ขัดแย้ง เพื่อหาข้อสรุป ห้องประชุมลักษณะนี้ต้องการความโปร่งใสและการมีส่วนร่วมของประชาชนตามเจตจำนงของรัฐธรรมนุญตั้งแต่เริ่มแรกดังนั้นการออกแบบจึงเน้นไปที่การมีส่วนร่วมของบุคคลภายนอกเช่นเดียวกับการออกแบบรัฐสภาสมัยใหม่ในยุโรปเช่นรัฐสภาของเวลล์ หรือ รัฐสภาของเยอรมันเป็นต้น ดังนั้นจึงออกแบบห้องประชุมจึงเป็นแบบพัดและเป็นห้องกระจกใสให้คนภายนอกที่สนใจสามารถมองเห็นจากโถงด้านบนแต่ไม่สามารถรบกวนการประชุมภายในได้

3.2) ประชุมวุฒิสภา ซึ่งมีลักษณะที่แตกต่างจากแบบแรกเพราะมีลักษณะของสภาสูงที่ต้องการการใช้ความคิดรวมหัวเพื่อ
กลั่นกรองกฎหมายหรือปัญหาสำคัญระหว่างสองสภาดังนั้นจึงออกแบบที่นั่งประชุมให้เป็นทรงกลมคล้ายแนวความคิดของการ
ประชุมโต๊ะกลมในยุคอควินของอังกฤษแต่ได้สอดใส่นี้อาหาของสัญลักษณ์อันเป็นเครื่องหมายของธรรมจักรอันเป็นสัญลักษณ์ทาง
ศาสนาที่ได้อ้างอิงถึง “ ธรรมมิทสังคม ” ตามที่ได้กล่าวมาแล้วในเรื่องของสัญลักษณ์และความหมายของสถาบันการเมืองไทย

ภาพ 10 ห้องประชุมรูปวงกลมเทียบกับธรรมจักร

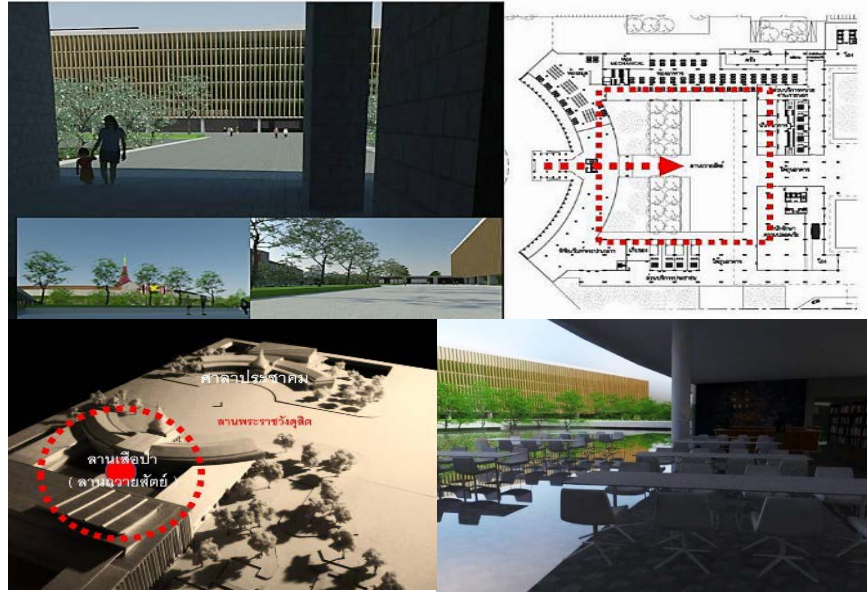
4) ภาคประชาสังคม

สัญลักษณ์ที่นำมาใช้ในการออกแบบสัญลักษณ์ของประชาชนคือการออกแบบ พื้นที่สาธารณะในเมือง
(Public Space) เช่นเดียวกับ อะกอร่า (Agora) เพื่อสร้างให้เกิดการรวมกลุ่ม พบปะแลกเปลี่ยนข้อมูลกันสำหรับเปลี่ยนแปลง
สังคมให้ดีขึ้นผ่านการเรียนรู้สิ่งต่างๆร่วมกัน แต่พื้นที่ว่างเพียงอย่างเดียวอาจจะยังไม่เพียงพอต้องสร้างศูนย์การเรียนรู้ที่มีลักษณะ
คล้าย “ ศาลาประชาคม ” การออกแบบพื้นที่ส่วนนี้ออกแบบให้มี พิพิธภัณฑพระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช
สำหรับเป็นแรงบันดาลใจที่จะทำสิ่งดีงามรวมทั้งให้ความรู้ต่างๆ มีห้องประชุมขนาดใหญ่จนได้หนึ่งพันคนสำหรับจัดการสัมมนา
, แสดงคอนเสิร์ต ,ละคร, กิจกรรม ฯลฯ

ภาพ 11 ห้องประชุมของศาลาประชาคม

นอกจากนี้ยังมีการสร้างพื้นที่พิเศษสำหรับสถาบันทั้งสี่ให้มาประชุมกันในบริเวณส่วนหน้าของอาคารรัฐสภานบนพื้นที่ลานเสือป่า
เดิมที่พระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัวทรงสร้างขึ้นโดยมีพระกุศโลบายมุ่งหมายที่จะสร้างคนให้เป็นพลเมืองที่ดีต่อ
ประเทศชาติดังนั้นการออกแบบจึงนำแนวคิดนี้มาเพื่อให้สมาชิกรัฐสภาทำการปฏิญาณตนต่อหน้าพระที่นั่งในวันที่มีการเปิด
ประชุมสภานอกจากนี้ยังมีนัยยะแฝงให้เป็นการให้สัตยาบันแก่ประชาชนที่อยู่บนพื้นที่ของลานพระราชวังดุสิตและศาลา
ประชาคมที่เป็นพื้นที่ต่อเนื่องกันในลักษณะของ “ สัญลักษณ์ประชาคม ” ซึ่งจะกลายเป็นข้อตกลงระหว่างประชาชนและรัฐเพื่อเป็น
ประจักษ์ในการตรวจสอบการทำงานของคณะรัฐบาลในรอบประชาธิปไตยเช่นเดียวกับอารยะประเทศที่มีการปกครองในรอบ
เดียวกัน

ภาพ 12 บริเวณลานเสื่อป่าหน้าอาคารรัฐสภาสำหรับปฏิญาณตนของสมาชิกรัฐสภา

สรุปความโดยย่อ (Resume)

สิ่งที่ผู้ศึกษาสนใจและเป็นเหตุผลที่เลือกเป็นหัวข้อเพื่อศึกษาคือเรื่องเกี่ยวกับรัฐสภาไทยโดยตั้งคำถามดังต่อไปนี้

- ๑) ที่ตั้งที่เหมาะสมของรัฐสภาควรอยู่ที่ใด ?
- ๒) แนวคิดหลักแบบใด? ที่ใช้ในการสร้างกระบวนการเพื่อนำไปสู่การออกแบบสถาปัตยกรรม
- ๓) รูปแบบของสถาปัตยกรรมควรเป็นอย่างไรในบริบทที่ต้องอิงกับสถาปัตยกรรมไทย

ผลจากการศึกษาพบว่าคำตอบของที่ตั้งที่เหมาะสมของรัฐสภาไทยควรอยู่ในบริเวณพื้นที่ๆ เป็นจุดเริ่มต้นของระบอบประชาธิปไตยทั้งในบริบทของประวัติศาสตร์คือตำแหน่งบริเวณสนามเสื่อป่าและสวนอัมพรรวมทั้งลานพระราชมงคล

การสร้างสถาปัตยกรรมใน พ.ศ. นี้มีแนวคิดเช่นเดียวกับสถาปัตยกรรมในอดีตนั่นคือ **รูปแบบของสถาปัตยกรรมต้องแฝงด้วยสัญลักษณ์ทางการเมืองทั้งสิ้นไม่ว่าจะเป็นวัดหรือวัง** เช่น วัดสุทัศน์เทพวรารามตั้งอยู่ ณ ตำแหน่งสำคัญ ที่ใจกลางพระนคร และเป็นสัญลักษณ์ของศูนย์กลางแห่งจักรวาล , พระที่นั่งอนันตสมาคมสร้างขึ้นเพื่อแสดงความเป็นอารยะแบบฝรั่ง , หรือแม้แต่การออกแบบวัดเบญจมบพิตรก็ยังมีนัยของการเป็นขบถต่อจารีตเดิมโดยไม่ได้ใช้ระบบของเขาพระสุเมรุซึ่งแสดงถึงความเปลี่ยนแปลงของยุคสมัย เป็นต้น สัญลักษณ์เหล่านี้มีได้เพียงแต่แนวคิดในเมืองไทยเท่านั้นแต่ระบบสัญลักษณ์นี้จะได้กลายเป็นส่วนหนึ่งของทฤษฎี **สถาปัตยกรรมหลังยุคใหม่ (Post Modern)**

ในเวลาต่อมาการหาสัญลักษณ์ทางการเมืองเพื่อนำออกแบบอาคารรัฐสภาต้องศึกษาประวัติศาสตร์ประวัติศาสตร์ทางการเมืองที่ผ่านมาเพื่อหาประเด็นที่น่าสนใจพบว่าบทบาทของสถาบันทั้ง ๔ คือ สถาบันพระมหากษัตริย์ ทหาร นักการเมืองและภาคประชาสังคม ล้วนเป็นโครงสร้างหลักของการเมืองไทยและมีลักษณะเป็นองคคาพยพที่จะขาดเสียไม่ได้ทั้งยังเกื้อกูลสนับสนุนบทบาทซึ่งกันและกันและนำมาเป็นประเด็นศึกษาเพื่อใช้ตีความสำหรับสร้างสัญลักษณ์และนำไปสู่การสร้างกระบวนการเพื่อนำไปสู่การออกแบบสถาปัตยกรรม ข้อจำกัดอย่างหนึ่งของพื้นที่ประวัติศาสตร์คือสถาปัตยกรรมที่สร้างขึ้นใหม่ต้องให้ความเคารพต่อพื้นที่ๆ เป็นเดิมบริบทเดิมซึ่งเป็นแบบตะวันตก (Western Architecture) ซึ่งเป็นเหตุผลที่แฝงเรื่องการเมืองระหว่างประเทศ การสร้างสถาปัตยกรรมไทยประเพณี (Thai Traditional Architecture) บนพื้นที่ดังกล่าวอาจสร้างปัญหาความขัดแย้งและทำลายประวัติศาสตร์เดิม (Anti - History) การตั้งคำถามของรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยแบบใหม่นำไปสู่กระบวนการรื้อถอนความคิดแบบเดิมที่มีความซับซ้อนในหลายนัยของบริบท การเมืองไทย, ประเพณี, ความเชื่อรวมทั้ง กฎเกณฑ์ต่างๆ ซึ่งกลายเป็น "รหัสลับ" (language code) ซุกซ่อนและแฝง ผังอยู่ในเงาเม็ดของตัวสถาปัตยกรรมนั่นเอง ดังนั้นการถอดรหัสดังกล่าวจะต้องอาศัยความรู้ในเรื่องของการวิเคราะห์ทฤษฎีสถาปัตยกรรมต่างและทฤษฎีอื่นที่เกี่ยวข้องเป็นลำดับก่อนจะนำมาร้อยเรียงขึ้นเป็นภาษาใหม่โดยผลลัพธ์ที่ได้นั้นยังมีลักษณะของความหมายเดิมแม้ว่าจะมีรูปแบบแตกต่างไปอย่างสิ้นเชิงทั้งยังมีลักษณะที่กลมกลืนรวมและกลืนอายุของการประนีประนอม, สมานฉันท์ตามลักษณะของสังคมการเมืองแบบไทยๆ

เอกสารอ้างอิง

ธีรยุทธ บุญมี. (2547). **ประชาสังคม**. กรุงเทพฯ: สายธาร.

ปิยลดา เทวกุล ทวีปรั้งชีพ .(2547) . **คำ ความคิด สถาปัตยกรรม** . กรุงเทพฯ: ลายเส้น .

สมชาติ จีงสิริอารักษ์ .(2553). **สถาปัตยกรรมแบบตะวันตกในสยาม สมัยรัชกาลที่ 4 พ.ศ. 2480** . กรุงเทพฯ :คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร .

สมชาติ จีงสิริอารักษ์ .(2560). **การศึกษาเปรียบเทียบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ระหว่างญี่ปุ่นกับสยามตั้งแต่กลางศตวรรษที่19 ถึงสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2** . คณะสถาปัตยกรรม มหาวิทยาลัยศิลปากร .

สำนักเลขาธิการรัฐสภา .(2536). **60ปีรัฐสภาไทย** . , กรุงเทพฯ : อักษรสัมพันธ์.

สำนักเลขาธิการรัฐสภา .(2553) . **รัฐสภาแห่งใหม่** . กรุงเทพฯ : แพลนโมทิฟ.

สันติสุข โสภณศิริ .(2555).**สถาบันพระมหากษัตริย์กับประชาธิปไตย** . กรุงเทพฯ : มุลนิธิเด็ก.

อธิป จิตตฤกษ์ .(2557) .**ประชาธิปไตย: ความรู้ฉบับพกพา** . กรุงเทพฯ : โอเพนเวิร์ด พับบลิชซิง เฮาส์ .